

Rezolucja Europejskiego Komitetu Regionów – REPowerEU: miasta i regiony przyspieszają transformację energetyczną

(2022/C 301/02)

EUROPEJSKI KOMITET REGIONÓW (KR),

- uwzględniając spowodowane światowym zapotrzebowaniem na energię, zwłaszcza gaz, wysokie i rosnące ceny energii, które od lata 2021 r. osłabiają siłę nabywczą gospodarstw domowych i przedsiębiorstw w trakcie odbudowy po pandemii COVID-19,
- uwzględniając komunikat i zestaw działań Komisji Europejskiej (KE) z 13 października 2021 r. w sprawie reakcji na rosnące ceny energii,
- uwzględniając niczym niesprowokowaną i nieuzasadnioną inwazję Ukrainy przez Federację Rosyjską wspieraną przez Białoruś w dniu 24 lutego 2022 r.,
- uwzględniając komunikat KE z dnia 8 marca 2022 r. „REPowerEU: wspólne europejskie działania w kierunku bezpiecznej i zrównoważonej energii po przystępnej cenie”,
- uwzględniając Deklarację wersalską wydaną przez szefów państw lub rządów UE na nieformalnym posiedzeniu, które odbyło się w dniach 10 i 11 marca 2022 r.,
- uwzględniając komunikat KE „Bezpieczeństwo dostaw i przystępne ceny energii”, wniosek dotyczący rozporządzenia w sprawie magazynowania gazu oraz tymczasowe kryzysowe ramy prawne dotyczące elastyczności w ramach zasad pomocy państwa z dnia 23 marca 2022 r.,
- uwzględniając, że Komisja Europejska i Stany Zjednoczone mają niezwłocznie powołać wspólną grupę zadaniową ds. bezpieczeństwa energetycznego,
- uwzględniając konkluzje prezydencji z posiedzenia Rady Europejskiej w dniach 24 i 25 marca 2022,
- uwzględniając swoje bieżące prace nad pakietem „Gotowi na 55” prowadzone w ramach opinii i za pośrednictwem grupy roboczej „Zielony Ład w terenie”,

W sprawie stawienia czoła wielorakim kryzysom

1. Przyjmuje z zadowoleniem inicjatywę przewidzianą przez Komisję Europejską w celu zajęcia się kwestią wysokich cen energii, które rosną od lata 2021 r., a sytuację pogorszyła nielegalna, niczym niesprowokowana i nieuzasadniona wojna Federacji Rosyjskiej w Ukrainie. Podkreśla, że nie wystarczy po prostu stopniowo uniezależnić się od dostaw paliw kopalnych z Federacji Rosyjskiej, i uważa, że plan REPowerEU jest sposobem przyspieszenia transformacji energetycznej, zmniejszenia ogólnej zależności UE od przywozu energii i surowców i tym samym obniżenia związanego z nią ryzyka politycznego, gospodarczego i dotyczącego bezpieczeństwa. Niemniej głęboko ubolewa nad brakiem wyraźnej wzmianki o roli, jaką miasta i regiony odgrywają zarówno w opanowywaniu obecnego kryzysu energetycznego, jak i zapewnianiu długofalowych rozwiązań.
2. Wyraża również zaniepokojenie przewidywanym nierównomiernym wpływem regionalnym kryzysu energetycznego na miasta i regiony UE, który jest zależny od różnej zdolności reagowania na zakłócenia w dostawach energii i rosnące ceny energii, i wzywa Komisję Europejską oraz państwa członkowskie do należytego uwzględnienia tych dysproporcji na etapie opracowywania i wdrażania stosownych środków.
3. Jest głęboko zaniepokojony wnioskami wysnutymi w najnowszym sprawozdaniu IPCC „Zmiana klimatu 2022: skutki, adaptacja i podatność”⁽¹⁾, które potwierdza, że wiele skutków zmiany klimatu jest już nieodwracalnych. Podkreśla, że nie należy dalej zwlekać z przedsięwzięciem środków na rzecz przystosowania się do zmiany klimatu i łagodzenia jej skutków, w czym władze lokalne i regionalne odgrywają pierwszoplanową rolę.

(¹) https://report.ipcc.ch/ar6wg2/pdf/IPCC_AR6_WGII_FinalDraft_FullReport.pdf

4. Zaznacza, że dążenie do bezpieczeństwa energetycznego musi ostatecznie wspierać cel, jakim jest neutralność klimatyczna i transformacja energetyczna. Jedynym przyszłościowym podejściem do obecnego kryzysu jest dążenie do bezpiecznej, przystępnej cenowo i zrównoważonej energii. W tym kontekście wzywa współprawodawców UE do zwiększenia ambicji i szybszego przyjęcia pakietu „Gotowi na 55”, który uwzględni szczególnie opinie KR-u dotyczące przeglądu dyrektyw w sprawie energii odnawialnej, efektywności energetycznej oraz charakterystyki energetycznej budynków.

5. Popiera uznanie zasady „efektywność energetyczna przede wszystkim” i przypomina o kluczowej roli miast i regionów UE w zwiększaniu efektywności energetycznej. Wnosi, by Komisja zawarła w swej strategii koncepcję niezależności energetycznej^(?) – podejście mające na celu zadbanie o to, by „każdy miał dostęp do wszystkich potrzebnych usług energetycznych oraz odpowiedniej liczby pożądaných usług energetycznych, podczas gdy wpływ systemu energetycznego nie wykraczałby poza ograniczenia środowiskowe”.

6. Podkreśla główną rolę istniejących innowacyjnych narzędzi sprawowania rządów w zakresie współpracy i budowania zdolności, takich jak Porozumienie Burmistrzów, Centrum Doradztwa ds. Ubóstwa Energetycznego, Europejski Pakt na rzecz Klimatu, inicjatywa na rzecz czystej energii dla wysp i podobne inicjatywy UE mające na celu usprawnienie wielce potrzebnego przestawienia się na przystępną cenowo, zrównoważoną i bezpieczną energię.

7. Wzywa Komisję i państwa członkowskie do wsparcia tworzenia punktów kompleksowej obsługi w celu wdrożenia planu REPowerEU na szczeblu lokalnym i regionalnym, w ścisłej współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym.

8. Apeluje, by Komisja przyczyniała się do systematycznego powielania obecnych najlepszych praktyk za pomocą specjalnego wsparcia technicznego i finansowego dla władz lokalnych i regionalnych w celu zmniejszenia początkowych obciążeń kosztowych związanych ze środkami na rzecz efektywności energetycznej, ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji, mikroprzedsiębiorstw i małych przedsiębiorstw oraz konsumentów.

9. Uważa, że zestaw narzędzi służących reagowaniu na kwestię cen energii^(?) jest pierwszą próbą zaproponowania sposobów załagodzenia skutków społecznych obecnego kryzysu energetycznego, lecz nie okazał się tak skuteczny, jak to potrzebne, i powinien zostać wzmocniony. Jest zdania, że należy położyć nacisk na długoterminowe rozwiązania na rzecz Europy wolnej od paliw kopalnych i niezależnej energetycznie, w której we wszystkich sektorach zaszłyby głębokie zmiany mające na celu wyeliminowanie ubóstwa energetycznego i związanego z mobilnością.

10. Zwraca się do Komisji, by, zapewniając długoterminowe rozwiązania z myślą o niezależności energetycznej, uwzględniła sytuację regionów zależnych od paliw kopalnych, które nie mogą podłączyć się do sieci kontynentalnej – a tak jest w przypadku regionów najbardziej oddalonych.

W sprawie wspólnego zwiększenia energii ze źródeł odnawialnych, efektywności energetycznej i oszczędności energii za pomocą planu REPowerEU

11. Wzywa Komisję i państwa członkowskie do zadbania o to, by priorytetowo potraktowano ogromne inwestycje i konkretne środki mające na celu szybsze wprowadzenie energii ze źródeł odnawialnych, zwiększenie efektywności energetycznej i oszczędności energii oraz rozwój badań nad zrównoważonymi paliwami alternatywnymi, a także by w pełni je połączono ze sobą.

12. Z niecierpliwością oczekuje na przyszłą propozycję KE w sprawie szybszej procedury wydawania pozwoleń w dziedzinie energii ze źródeł odnawialnych zgodnie z zasadą pomocniczości, i wzywa do podjęcia podobnych działań odnośnie do kluczowych projektów w zakresie efektywności energetycznej. Apeluje do Komisji o wzmocnienie istniejących narzędzi zapewniających władzom lokalnym i regionalnym wsparcie techniczne. Dlatego też z zadowoleniem przyjmuje zawarcie propozycji europejskiej inicjatywy na rzecz instalacji paneli fotowoltaicznych na dachach w przyszłym, zaplanowanym na czerwiec komunikacie KE w sprawie strategii na rzecz energii słonecznej. Wnosi, by państwa członkowskie wprowadziły zachęty zakupowe takie jak krótkoterminowe programy dotacji dla konsumentów.

13. Podkreśla decydującą rolę akceptacji społecznej projektów infrastrukturalnych w przyspieszeniu procedur planowania i wydawania pozwoleń i apeluje, by Komisja i państwa członkowskie zachęcały do rozpowszechniania dobrych praktyk w tej dziedzinie, takich jak te wspomniane w niedawnym sprawozdaniu dotyczącym infrastruktury sporządzonym przez sieć regionalnych centrów KR-u.

^(?) <https://www.energysufficiency.org>

^(?) Reakcja na rosnące ceny energii: zestaw działań i środków wsparcia, 13 października 2021 r., (COM(2021) 660 final).

14. Jest zdania, że dekarbonizacja budynków publicznych i prywatnych jest centralnym elementem Europejskiego Zielonego Ładu i kluczem do rozwiązania obecnego kryzysu, polegającym na zmniejszeniu zapotrzebowania na gaz. Wzywa Komisję do przyspieszenia zarówno wprowadzania pomp ciepła ⁽⁴⁾ w ramach planu REPowerEU, jak i badań nad innowacyjnymi rozwiązaniami, dzięki którym zasoby budowlane będą jak najbardziej inteligentne i neutralne dla klimatu.

15. Wzywa Komisję, by ułatwiła również konsorcjom publiczno-prywatnym zajmującym się renowacją budynków i zrzeszającym przemysł oraz władze lokalne i regionalne prezentację zintegrowanych pakietów renowacji dotyczących modernizacji systemów ogrzewania i chłodzenia budynków, by opracowała program izolacji przemysłowej w celu uwzględnienia opłacalnych inwestycji z krótkim okresem zwrotu oraz by wsparła szkolenie pracowników zajmujących się renowacją.

16. Odnotowuje, że w komunikacie dotyczącym REPowerEU niedostatecznie wykorzystuje się potencjał oszczędności energii, i wzywa Komisję i państwa członkowskie do rozważenia takich środków jak kampanie zachęcające do zmiany zachowań.

17. Ubolewa nad opóźnieniem w przyjmowaniu prawa o odbudowie zasobów przyrodniczych i zaznacza, że ochrona i odbudowa różnorodności biologicznej są nierozdzielnie związane z przystosowaniem się do zmiany klimatu i muszą pozostać kluczowym filarem transformacji ekologicznej w ramach Europejskiego Zielonego Ładu. Wnosi, by zgodnie z zasadą pomocniczości Komisja w pełni włączyła władze lokalne i regionalne w określanie obszarów docelowych, na których wdrażane będą projekty dotyczące energii ze źródeł odnawialnych z myślą o zapewnieniu ich całkowitej zgodności z zasadą „nie szkodzić”.

18. Uważa, że bezpieczeństwo energetyczne i neutralność klimatyczną można osiągnąć jedynie wówczas, gdy Unia Europejska będzie mogła polegać na solidnym i w pełni wzajemnie połączonym wewnętrznym rynku energii elektrycznej oraz sprawnie funkcjonującym rynku uprawnień do emisji dwutlenku węgla. Podkreśla, że wszelkie krótkoterminowe działania tymczasowe, takie jak lepsze magazynowanie gazu kopalnego i większy przywóz LNG, nie powinny powodować dodatkowego uzależnienia i powinny być gotowe na ekologiczny gaz, aby przygotować się na neutralność klimatyczną za pomocą odnawialnego wodoru i innych paliw odnawialnych. Wnosi, by gazowe, wodorowe i elektroenergetyczne połączenia międzysystemowe zostały ukończone i poprawione w całej Unii Europejskiej, w tym poprzez pełną synchronizację sieci elektroenergetycznych.

19. Podkreśla znaczenie pełnego uwzględnienia wkładu prosumentów i lokalnych społeczności energetycznych działających w zakresie energii odnawialnej oraz odniesienia z niego pełnych korzyści i proponuje mniej restrykcyjną definicję inteligentnych sieci w ramach transeuropejskich sieci energetycznych (TEN-E) i ich infrastruktury. Zaznacza, że niezbędne jest przyłączenie nowych drobnych producentów do sieci niskiego i średniego napięcia. Wzywa Komisję do stworzenia ram dla łączenia kilku mniejszych projektów, z elastycznością dla regionów przygranicznych, aby móc opracować pewne zagregowane projekty transgraniczne i być może otrzymać środki finansowe na te działania. Zaznacza, że europejskie ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) mogą odgrywać znaczącą rolę w tych projektach. Przypomina o niezbędnej roli, jaką w produkcji energii odnawialnej odgrywają obszary wiejskie.

20. Podkreśla, że obecny kryzys energetyczny stanowi okazję do znacznego zwiększenia elektryfikacji i produkcji wodoru odnawialnego, które są czystymi rozwiązaniami służącymi do dekarbonizacji gospodarki. Zwraca się do Komisji o przedstawienie ambitnych i konkretnych działań w celu przyspieszenia wykorzystania wodoru, w tym o wyznaczenie stałego harmonogramu wszystkich działań. Wzywa do przyjęcia, jako głównego działania Komisji w tym zakresie, unijnej inicjatywy na rzecz dolin wodorowych, która wzmocni je, strukturalnie wesprze tworzenie sieci europejskich i współpracę transgraniczną oraz zapewni finansowanie z unijnego funduszu innowacyjnego, a także wyższe finansowanie w ramach wspólnego przedsięwzięcia „Partnerstwo na rzecz czystego wodoru”. Przyjmuje z zadowoleniem propozycję dotyczącą globalnego europejskiego instrumentu na rzecz wodoru i wzywa do strukturalnego zaangażowania tych regionów UE, które już działają w tej dziedzinie. Wzywa współprawodawców UE, by, przyjmując pakiet „Gotowi na 55”, w tym pakiet legislacyjny dotyczący dekarbonizacji rynku gazu, konsekwentnie wspierali przyspieszone wprowadzanie na rynek ekologicznego wodoru.

21. Wzywa do aktualizacji obecnych zasad pomocy państwa, tak aby były one optymalne z punktu widzenia współfinansowania, eksploatacji i dalszego rozwoju publicznej infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych, oraz uważa, że związane z tym koszty inwestycji powinny kwalifikować się do wsparcia publicznego, jak to zostało przedstawione w niedawnym sprawozdaniu dotyczącym infrastruktury sporządzonym przez sieć centrów regionalnych KR-u.

⁽⁴⁾ Pompy ciepła, które przypominają klimatyzatory i są umieszczane na zewnątrz budynków, ogrzewają domy, przemieszczając, a nie wytwarzając ciepło. Wykorzystując energię elektryczną, pobierają i kumulują ciepło z powietrza, gruntu lub wody na zewnątrz, a następnie wtłaczają je do domu.

W kierunku planu REPowerEU we współpracy z miastami i regionami

22. Podkreśla, że przyszły plan REPowerEU powinien przewidywać wsparcie finansowe jego realizacji dla władz lokalnych i regionalnych, a także wyasygnowanie na ten cel środków z istniejącego lub nowego finansowania UE. Apeluje do państw członkowskich o przekierowanie niewykorzystanych środków z Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności na wsparcie lokalnego planowania bezpieczeństwa energetycznego i inwestycji w odnawialne źródła energii.

23. Wzywa Komisję do włączenia KR-u jako partnera instytucjonalnego do nowo utworzonej grupy koordynacyjnej ds. ubóstwa energetycznego i odbiorców wrażliwych, aby ułatwić wymianę informacji i koordynację między Komisją a państwami członkowskimi w kwestiach związanych z opracowaniem i wdrożeniem na wszystkich poziomach przyszłego planu REPowerEU, unijnych przepisów, programów i strategii politycznych dotyczących gospodarstw domowych i konsumentów w trudnej sytuacji, dotkniętych ubóstwem energetycznym i ubóstwem związanym z mobilnością. KR jest gotów wnieść wkład w tę współpracę międzyinstytucjonalną za pośrednictwem swojej grupy roboczej „Zielony Ład w terenie” poprzez wskazanie wąskich gardeł oraz określenie sposobów i środków umożliwiających przyspieszenie realizacji i zwiększenie skuteczności pakietu „Gotowi na 55” na poziomie lokalnym i regionalnym, w tym poprzez wymianę najlepszych praktyk, doświadczeń i wiedzy fachowej.

24. Odnotowuje, że rozporządzenie w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) wymaga przeznaczenia co najmniej 30 % środków we wszystkich kategoriach regionów na zwiększenie ekologiczności, niskoemisyjności i odporności Europy i jej regionów. Wnosi, by państwa członkowskie i regiony wykorzystały możliwości związane z europejskimi funduszami strukturalnymi i inwestycyjnymi (ESI) w celu finansowania projektów dotyczących transformacji energetycznej, w tym efektywności energetycznej, energii ze źródeł odnawialnych oraz rozwoju inteligentnych systemów energetycznych, sieci i magazynowania poza ramami TEN-E.

25. Odnosi się pozytywnie do specjalnego apelu, by z Instrumentu Wsparcia Technicznego wspomóc państwa członkowskie w stopniowym uniezależnieniu się od dostaw paliw kopalnych z Rosji, lecz ubolewa nad krótkim terminem składania wniosków o to wsparcie specjalne. Wzywa Komisję do zwiększenia dostępności Instrumentu Wsparcia Technicznego dla władz lokalnych i regionalnych, zwłaszcza tych w słabiej rozwiniętych regionach borykających się z największą luką w zdolnościach, ponieważ zniechęca je to do jak najlepszego wykorzystania wsparcia w ramach RRF przy wdrażaniu inwestycji i reform. Wyraża gotowość do wsparcia Komisji w zapewnieniu skutecznego wykorzystania Instrumentu przez miasta i regiony.

26. Uznaje ustalanie opłat za emisję gazów cieplarnianych za główną metodę zwiększenia ambicji klimatycznych UE i popiera obejmujące wszystkie sektory podejście do ich realizacji. Przyjmuje z zadowoleniem, że Komisja uznaje te zagrożenia i propozycje zaradzenia im, takie jak zmiana wytycznych UE w sprawie pomocy państwa w ramach unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji. Zaznacza, że niektóre z proponowanych środków, takie jak wyższe opodatkowanie nieoczekiwanych zysków, mogą nie zapewnić niezawodnego wsparcia. Ma świadomość, że wprowadzenie handlu emisjami w sektorze transportu i budownictwa (ETS II) w połączeniu z niewystarczającymi inwestycjami w tych sektorach i wzrostem cen paliw może spotęgować ryzyko ubóstwa energetycznego i związanego z mobilnością. Dlatego też apeluje do Komisji i współprawodawców o nałożenie na państwa członkowskie obowiązku wyznaczenia minimalnego progu procentowego w wysokości co najmniej 20 % dochodów ze sprzedaży uprawnień do emisji, którym zarządzałyby bezpośrednio władze lokalne i regionalne.

27. Przyjmuje z zadowoleniem przyjęcie tymczasowych kryzysowych ram prawnych, by umożliwić państwom członkowskim wykorzystanie elastyczności przewidzianej w zasadach pomocy państwa w celu wsparcia gospodarki w związku z wojną Rosji w Ukrainie. Podkreśla, że należy uważnie monitorować ewentualne negatywne skutki dla konkurencji i zakłócenia jednolitego rynku. Odnotowuje, że niedawne sprawozdanie RegHub KR-u w sprawie infrastruktury⁽⁵⁾ dotyczy pomocy państwa, i stoi na stanowisku, że obecne zasady pomocy państwa nie są optymalne z punktu widzenia współfinansowania, eksploatacji i dalszego rozwoju publicznej infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych. W przyszłym przeglądzie koszty inwestycji należy uznać za kwalifikujące się do wsparcia publicznego.

28. Odnotowuje, że obecny kryzys będzie miał poważny wpływ na finanse publiczne, w związku z czym wzywa Komisję do przedłużenia stosowania ogólnej klauzuli wyjścia przewidzianej w pakcie stabilności i wzrostu do czasu uzgodnienia nowych ram zarządzania gospodarczego, co najmniej do końca 2023 r. Inwestycje publiczne wspierające transformację ekologiczną, a zwłaszcza efektywność energetyczną i energię ze źródeł odnawialnych, nie powinny być zaliczane do wydatków strukturalnych w ramach zarządzania gospodarczego.

(5) <https://cor.europa.eu/pl/news/Pages/reghub-launches-consultation-on-21st-century-rules.aspx>

29. Popiera środki przewidziane w art. 5 dyrektywy w sprawie energii elektrycznej dotyczące rynku energii elektrycznej, a także wytyczne⁽⁶⁾ dotyczące możliwości interwencji państw członkowskich w ustalanie cen za dostawę energii elektrycznej. Jest zdania, że – ze względu na obecną sytuację geopolityczną i jej konsekwencje dla rynku energii w postaci wzrostu i zmienności cen energii elektrycznej – zasadnicze znaczenie będzie miała interwencja państw członkowskich, której celem będzie, po pierwsze, ochrona gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji oraz mikroprzedsiębiorstw i małych przedsiębiorstw, a, z drugiej strony, w perspektywie długoterminowej zwiększenie konkurencji z korzyścią dla konsumentów. Przypomina jednak⁽⁷⁾, że te środki muszą być ograniczone w czasie, powiązane z nadzwyczajnym aspektem kryzysu energetycznego i nigdy nie mogą przeobrazić się w zmianę strukturalną, która mogłaby osłabić liberalizację zarządzania rynkiem energii elektrycznej. W związku z rosnącym, dotychczas niskim kosztem wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych proponuje rozważenie oddzielenia gazu i energii elektrycznej jako sposób zapewnienia, by ceny gazu nie wpływały na ceny energii elektrycznej.

30. Popiera wniosek ustawodawczy, by zapewnić odpowiedni poziom magazynowania energii w UE z myślą o następnym sezonie zimowym i późniejszym. Podkreśla, że ustanowienie takich minimalnych poziomów powinno uwzględniać regionalne oceny ryzyka.

31. Zaznacza, że należy lepiej zrozumieć potrzeby i możliwości regionalne związane ze zmianą i podnoszeniem kwalifikacji. Apeluje do Komisji o wykorzystanie takich inicjatyw jak Erasmus+ i „Horyzont Europa” do zapewnienia ściślejszej współpracy między przemysłem a środowiskiem akademickim oraz do uruchomienia paktu na rzecz umiejętności w kluczowych ekosystemach przemysłowych, takich jak sektory wodoru, energii słonecznej, pomp ciepła i wiatru. Wnosi, by państwa członkowskie przyspieszyły wykorzystanie Europejskiego Funduszu Społecznego+, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF) w celu pobudzenia do zmiany i podnoszenia kwalifikacji siły roboczej w związku z potrzebą dostosowania praktyk zawodowych do obiegu zamkniętego, wykorzystania materiałów niskoemisyjnych i nowych technologii.

Bruksela, dnia 28 kwietnia 2022 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Regionów
Apostolos TZITZIKOSTAS

⁽⁶⁾ Zob. załącznik 1 do komunikatu Komisji Europejskiej „Repower EU”.

⁽⁷⁾ Zob. opinia KR-u: „Energia ze źródeł odnawialnych i rynek wewnętrzny energii elektrycznej” (Dz.U. C 342 z 12.10.2017, s. 79), sprawozdawczynie: Daiva Matonienė (LT/EKR), punkt 20.